

14. Ясинецька Н. А. Структурно-семантичні особливості та функціонування новітніх англійців в українській мові : дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2013. 253 с.

15. Ogden C. K. Richards I A The meaning of the meaning: A study of the influence of language upon thought and of the science of symbolism. London, New York, 2001.

УДК 811.161.2'373'38:821.161.2'06-3

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.1.2>

КОМПОЗИТНА ІМЕННИКОВА ЛЕКСИКА У ПОЕЗІЇ СТЕПАНА САПЕЛЯКА: СЕМАНТИКО-ДЕРИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

COMPOSITE NOUN VOCABULARY IN THE POETRY OF STEPAN SAPELYAK: SEMANTIC AND DERIVATIONAL ASPECT

Бабій І.М.,

orcid.org/0000-0002-1568-7920

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри загального мовознавства і слов'янських мов

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Кузьма Д.Ф.,

orcid.org/0000-0003-0842-7183

магістрантка факультету філології і журналістики

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Стаття присвячена розгляду композитної лексики у поезії Степана Сапеляка, зокрема предметом дослідження були складні іменники. Мета статті полягала у здійсненні семантико-дериваційного аналізу іменників-композитів, ужитих у поезії Степана Сапеляка. Для реалізації мети поставлено такі завдання: 1) виокремити та описати семантичні групи складних іменників, виявлених у поезії Степана Сапеляка; 2) з'ясувати способи творення композитних іменників; 3) виокремити їх продуктивні словотвірні моделі; 4) простежити особливості вживання складних іменників в аналізованій поезії.

У мовостилі Степана Сапеляка складні іменники становлять найбільш чисельну групу серед інших граматичних класів композитів. Із застосуванням семантико-граматичного підходу виділено три основні семантичні групи: назви осіб, іменники з конкретно-предметним значенням, іменники з абстрактним значенням, серед яких найбільше абстрактних композитних іменників. Виділено тематичні групи складних іменників.

У результаті здійсненого аналізу виявлено, що складні слова, вжиті у поезії Степана Сапеляка, утворені всіма основними способами творення композитної лексики, які виділяють у сучасному мовознавстві (осново- і словоскладанням, змішаними способами (складанням із суфіксацією, складанням із нульовою суфіксацією), лексико-синтаксичним способом (зрощенням)). Не виявлено у поезії аббревіатур. Продуктивними способами творення композитних іменників є словоскладання, складання із суфіксацією і складання з нульовою суфіксацією. Непоширеним способом творення композитних іменників є зрощення. У статті виділено і проаналізовано продуктивні словотвірні моделі творення похідних іменників-композитів.

Виявлено, що всі проаналізовані складні слова утворені традиційними способами творення, властивими українській мові. У поезії Степана Сапеляка зафіксовано низку індивідуально-авторських іменникових лексем, які у поетичному дискурсі стилістично марковані, створюють метафоричні образи, виконують оцінну та емоційно-експресивну роль.

Ключові слова: складне слово, складний іменник, композит, композитна лексика, композитний іменник, спосіб творення, складання, ідіостиль.

The article is devoted to the consideration of composite vocabulary in the poetry of Stepan Sapelyak, in particular, the subject of research was complex nouns. The purpose of the article was to carry out a semantic and derivational analysis of composite nouns used in the poetry of Stepan Sapelyak. In order to realize the set goal, it was necessary to solve the following tasks: 1) to identify and describe the semantic groups of complex nouns found in the poetry of Stepan Sapelyak; 2) find out the ways of creating composite nouns; 3) distinguish their productive word-formation models; 4) trace the peculiarities of the use of complex nouns in the analyzed poetry.

In the speech style of Stepan Sapelyak, compound nouns are the most numerous group among other grammatical classes of composites. With the application of the semantic-grammatical approach, there were distinguished three main semantic groups: names of persons, nouns with a concrete object meaning, nouns with an abstract meaning, among which there are the most abstract composite nouns. There were highlighted thematic groups of complex nouns.

As a result of the analysis, it was found that the complex words used in the analyzed poetry were formed by all the main methods of creating composite vocabulary, which are distinguished in modern linguistics (basic and word formation, mixed methods (composition with a suffix, composition with a zero suffix), lexical-syntactic method (splicing). Abbreviations are not found in poetry. Productive ways of creating composite nouns are compounding, compounding with a suffix, and compounding with a zero suffix. Splicing is an unproductive way of creating composite nouns. The article highlights and analyzes productive word-formation models for the creation of derivative composite nouns. It was found that all the analyzed complex words were formed by traditional methods of creation used in the Ukrainian language. In the works of Stepan Sapelyak, there was recorded a number of individually authored noun lexemes, which are stylistically marked in the poetic discourse and which create metaphorical images, and perform an evaluative and emotionally expressive role.

Key words: complex word, complex noun, composite, composite lexemes, composite noun, method of creation, idiostyle.

Постановка проблеми. В останні десятиріччя особливої актуальності набули наукові розвідки, присвячені дослідженню письменницького ідіостилію. Помітним сьогодні є послідовне формування окремої лінгвістичної галузі – ідіостилістики. Важливе завдання дослідника письменницького стилю полягає у виявленні та аналізі особливого авторського коду, тих мовних засобів, які виступають вагомими ідейно-виражальними засобами створення художньої картини світу митця, формою висвітлення його ідей. Вони, власне, й формують ідіостиль автора, є тим словесним «містком», за допомогою якого письменник втілює свій творчий задум. Як зазначає С. Бибик, «мова – це система знаків, правил, текстів, що задовольняють комунікативно-прагматичні, пізнавальні, естетичні, психічні і т. ін. потреби спільноти» [3, с. 8]. Письменник «намагається створити свій власний авторський світ, вивчивши мовні закони творення й опанувавши основними тенденціями мовотворчості, добре оволодівши семантико-естетичним потенціалом мови, відштовхуючись від традицій художнього письма, що складаються протягом певних історичних періодів» [2, с. 143].

Цікава й оригінальна система образотворення в поезії відомого українського письменника Степана Сапеляка. Дослідник творчості письменника В. Саган пише, що «Степанові Сапеляку даровано абсолютний літературний «слух». Філігранність форми, філософська метафоричність змісту, ідейна безкомпромісність, широкий тематичний діапазон, розмаїта символіко-образна палітра, суто національне поетичне світовідчуття творять «пісню в слові» [6, с. 143].

Вагомим компонентом мовно-стильової системи поетичного дискурсу Степана Сапеляка є складні слова. Майже кожен вірш автора містить по кілька композитів, ужитих, як правило, в переносному значенні.

Предметом нашої праці стали складні слова у поезії Степана Сапеляка. Актуальність виконаного дослідження зумовлена відсутністю наукових розвідок, присвячених вивченню ідіостилію письменника, розгляду композитної лексики у поетичних творах автора.

Степан Сапеляк – лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка (1993 р.) за збірку поезій «Тривалий рваний зойк». За словами Олеся Гончара, творчість митця «у найтяжчу годину уособлювала незламність духу і громадянську совість сучасної української літератури». Матеріалом для аналізу слугуватимуть книги поезій «Тривалий рваний зойк» і «Страсті по любові».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній лінгвістиці дослідженню складних слів присвятили свої праці такі науковці: Л. Азарова, О. Безпояско, К. Городенська, В. Горпинич, М. Доленко, Є. Карпіловська, Н. Клименко, В. Ліпич, М. Плющ, Н. Сологуб та ін. Мовознавці розглядають ці лексеми в різних аспектах: семантичному, дериваційному, функціонально-стилістичному, історичному та ін. Семантику, творення, особливості вживання композитів представлено у монографіях Н. Клименко («Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові» [4]), Л. Азарової («Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція «золотої пропорції» [1]), О. Рудь («Складні прикметники поетичної мови ХХ століття» [5]).

Постановка завдання. Мета статті – здійснити семантико-дериваційний аналіз іменників-композитів, ужитих у поезії Степана Сапеляка, зокрема описати семантику, способи творення та особливості вживання цих лексем.

Для реалізації поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання: 1) виокремити та описати семантичні групи складних іменників, виявлених у поезії Степана Сапеляка; 2) з'ясувати способи творення композитних іменників; 3) виокремити їх продуктивні словотвірні моделі; 4) простежити особливості вживання складних іменників в аналізованій поезії.

У роботі застосовано такі методи: описовий – для характеристики різних семантичних груп композитів, систематизації та узагальнення результатів; статистичний – для представлення кількісних показників, з'ясування частотності уживань різних семантичних груп аналізованих складних лексем; метод словотвірного і морфемного аналізу – для з'ясування дериваційної структури

компаративних іменників, виявлення продуктивних словотвірних моделей творення іменникових складних лексем; метод контекстного аналізу – для представлення семантико-граматичної природи та функціонування складних іменників у поетичному дискурсі Степана Сапеляка.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Творчість Степана Сапеляка – «особливе явище в сучасній українській поезії. Вона не відзначається традиційно сповідальністю, але музичність, поліфонія досягаються в інший спосіб. Вірш його пружний і живе глибоким внутрішнім почуттям, більшим, ніж словесним. Стрибокподібна інтонація дуже природна для його поетичного мислення. Переривчасте дихання тут є рисою поетики. Поет наказує сам собі обривати фразу, дрібнити інтонацію» [9, с. 6].

Степан Сапеляк часто вживає у своїх творах складні слова, надаючи їм різноманітних смислів та естетичної ваги. У проаналізованій поезії виявлено, що серед ужитих складних слів найбільше складних іменників. Засвідчено вживання трьох груп іменників, які традиційно виділяють науковці, застосувавши семантико-граматичний підхід. Це назви осіб (30), назви з конкретно-предметним значенням (72), назви з абстрактним значенням (108). Найбільшою є група абстрактних іменників.

Розглянувши семантико-граматичні параметри складних іменників, їх функціонування у віршах Степана Сапеляка, ми об'єднали ці лексеми у відповідні тематичні групи. Так, складні іменники на позначення осіб за семантикою поділено на такі групи:

1. Назви осіб за дією. Найчастіше ці лексеми характеризують осіб за професією, діяльністю, посадою і под.: *хлібороб, богослов, літописець* («в пошуках долі щезаємо без князівств без літописців» [8, с. 80]; «Німий богослов заповідає ношню» [8, с. 47]); характеризують особу за певною дією, яка спрямована на самого діяча: *самогубець, самовбивчєнька, самовидці* («Я розчинивсь. Я знову самогубець» [8, с. 73]).

2. Назви осіб за матеріальним і соціальним становищем, роллю в суспільстві: *найманець-царевич, Чураївна-панна, княгиня-діва* («Княгиня-діва у коляди зореколі хлоп'ятко пеленає» [51, с. 150]; «щедро дарована Триптолема найманцю-царевичу» [8, с. 111]).

3. Назви осіб за національністю, за місцем проживання: *солдат-українець, зеки-краяни* («Матері радянського солдата-українця, що загинув у Афганістані» [8, с. 156]; «З-під терпінь німоти – сірі зеки-краяни...» [8, с. 11]).

4. Назви осіб за оцінною характеристикою людини: *атланти-бунтарі, зорелюби, злослов, коханолубка, діволубка* («в тій світлиці леля моя коханолубка...діволубком взяв віночок підійняв доля зацвіла» [7, с. 78]; «Цвітуть купальські срібні зорелюби / Їм сніться сни, як сни Сковороди» [7, с. 105]).

Помічено активне вживання автором оцінних назв осіб, які характеризують людину за злочинними, розбійницькими діями, містять негативне оцінно-експресивне забарвлення: *головосіки, людодіди, людодіди* («Минули губ головосіки. В очах піску червоний смерч» [8, с. 83]; «Раби Раби. Ваш кесар людодід» [8, с. 45]; «Це сніг?.. Це людодіди! Куди ВИ?.. На стриженом коні» [7, с. 106]).

6. Назви міфічних істот, божеств: *Богоматір, Богородиця, Великомученик* («Яви скорботна Богоматір / Святу під Крутами сльозу» [8, с. 65]; «День Ангела Пресвятої Богородиці» [8, с. 151]).

Проведені кількісні зіставлення дозволяють зазначити, що серед композитних назв осіб, виявлених у поезії Степана Сапеляка, найбільшою є група назв осіб за дією. Особливістю поетики письменника є вживання релігійної лексики, що характеризує самого автора як віруючу людину, виховану на традиціях Біблії, людину, яка сповідує принципи християнської моралі, проповідує ідеали добра, справедливості, національної гідності.

Виокремлені у поезії Степана Сапеляка іменники з *конкретно-предметним* значенням можна об'єднати в такі тематичні групи:

1) назви продуктів харчування, напоїв тощо: *медунець-солодець, свят-насіння* («упиваю дівочтво її медунем-солодцем» [7, с. 76]);

2) назви предметів побуту, хатнього вжитку, одягу: *свят-стіл, небога-свіча, кахлі-емалі, козир-карта, віночок-колобочок* («Небога-свіча. Дум воскреслий катрен» [8, с. 46]; «а віночок-колобочок журу прикотив» [7, с. 78]);

3) назви металів, корисних копалин, ґрунтів тощо: *срібло-злото, чорнозем* («гора каменіє срібло-злото кривцею стікає» [8, с. 36]; «під хрестом – череп серця / у чорноземі скиб» [8, с. 62]);

4) локативні назви на позначення місць, приміщень, простору тощо: *чужодалля, краєвид, лісостеп, лісопарк* («голосами любистку в чужодаллі поля її» [7, с. 83]; «Краєвид моєї Вітчизни» [8, с. 163]);

5) назви частин тіла, рис обличчя: *вустоньки-вуста, рученькі-любов, сухожилля, кровожилля* («А вустоньки-вуста. А хустонькою піт... Ці тіні на очах. А рученькі-любов, а рученьки – як лід» [7, с. 35]; «Німіє зір із пухирцями в оці. Бо Слово в кровожилля затекло!» [7, с. 94]);

б) географічні власні назви, назви міст, районних центрів: *Зміїв-град, Лебедин-град, Київ-град, Чернігів-град, Сіверець-Донець* («і святіє річі пророчі не в Чернігові-граді но в склепі злочиннім» [8, с. 51]; «перший лицар на Сіверці-Дінці змія огнем поборов... / на землиці Слобожанській Зміїв-град заснував» [8, с. 132]);

7) світлові назви, назви небесних світил, їх характеристики: *зореколо, медовичок-місяць, зорепад* («іде козак за Дунай медовичку-місяцю наш прощавай» [7, с. 82]);

8) збірні назви: *чорнокрилля, чорнополля, пізньоцвіт, чорнокнижжя* («В озвученім Слові, моему, матусю,... / У цей пізньоцвіт я до Вас озвуся» [7, с. 88]; «Життя чорнополлям щоденним вторю» [8, с. 87]).

У мовостилі Степана Сапеляка зафіксовано чисельні групи складних іменників на позначення рослинного і тваринного світу. З емоційно-експресивною сутністю вжито назви птахів, звірів: *гуси-гусенята, лебідонька-ліронька, жар-птиця, крук-крученька, чорногалка* («подав джигун водиченьки лебідоньці-ліроньці / лебідонька ся радує» [7, с. 102]; «і страшная свічечка чорногалкою круком-крученьком / З великого посту» [8, с. 136]).

Рослинний світ репрезентований такими композитами: назви дерев, кущів, їх плодів: *тернослив, виноград*; назви квітів, рослин: *первоцвіт, перекотиполе, горицвіт, пустоцвіт, чорнобривці, жито-пшениченька, цар-квіт* («Твій чистий первоцвіт завіяв у силует» [8, с. 182]; «ради не дам / піду звідси перекотиполем» [7, с. 79]); г) збірних назв: *квіт-цвіт, Тройзілля, диво-сад, сад-виноград* («мені коня напувай / квітом-цвітом розчешу тя» [7, с. 82]; «буденно і святочно / кроплю нею Тройзілля святе» [8, с. 18]).

У поезії Степана Сапеляка найбільше виявлено іменників з абстрактним значенням (108), які презентують такі тематичні групи:

1) назви станів людини, які можна розмежувати на:

а) назви, які характеризують фізичний стан: *самозгуба* («щоночі сповнені надій / на самозгубу і воскресіння» [8, с. 26]);

б) назви, які характеризують психічний стан: *самовідача, свавілля, немилосердність, милосердя, правда-воля, воля-небога, умиротворення, многожалля* («На Благовіщення Софії умиротворенням повіє» [8, с. 104]; «і до днів сімох не освячених і освячених божевіллям свавілля» [8, с. 31]);

2) назви рис характеру, манери поведінки: *благородність, благородство, довготерпеливість, людинолюбство, богопочитання* («посилаю Вам миру полинового / елєпомазатися довготерпели-

вістю Господньою» [8, 32]; «помолімося благомилосердно беззаконіє людинолюбства» [8, с. 130];

3) назви психічних, інтелектуальних властивостей: *божевілля, скорботонька-серденька, чуття-почуття* («А дари осінні із персня калини Прийміть цих цимбалів чуття-почуття» [7, с. 88]);

4) назви дій, рухів, процесів та способів їх виконання: *благословення, благословіння, марнотратство, сновиддя, сновидіння, кровоток, кровотеча, всеспалення, богослужіння, літописання, материнохульство, буйноквіття (хмар), многопрокльоння* («шануйся в тлінні атеїстичного марнотратства» [7, 113]; «коло смертне повсякчасним сновиддям пророче вічний малюнок ... Мого всеспалення у посаг» [8, с. 114];

5) назви природних явищ, процесів, стихій: *сніголистопад, сонцестояння, снігопад, зорепад, вітровії, листопад* («Прийми цей вірш на відстані любові / У хризантемний сніголистопад» [7, с. 65]; «Ідуть етапи чорним ходом. А білим ходом снігопад» [8, с. 66]);

6) назви звуків, рухів: *многоголосся, багатоголосся, стоголосся* («стоголосся русів шаблею булатною возноситься» [8, с. 15]; «гучне багатоголосся» [8, с. 35]);

7) назви мовленнєвих процесів, мови, слів тощо: *слово-колесо, світ-слово, часослов* («в цій писемності народжується світ-слово і вмирає світ-слово» [8, с. 53]);

8) назви процесів мислення, мисленнєвих операцій тощо: *думи-парафіяни* («Летить мій янгол до офіри болю / У безвідлуння строф. До дум-парафіян» [8, с. 141]);

9) часові назви, назви доби, місяців, років тощо: *листочок-листопад, листопад, вікочисла, століття*, наприклад: «Впаде вина у листопад, / Чолом до ніг чернечим оком» [7, с. 64]; «А сніг іде. Століття за століттям» [7, с. 106];

10) назви кольорів, забарвлення: *барви-квіти, злotosяйво* («і сотворімо дух козацький у злotosяйві моїм дитиннім» [8, с. 18]);

11) назви термінів, наукових понять тощо: *верлібр-колаж, родовід* («Новорічний верлібр-колаж» [8, с. 145]);

12) назви релігійних свят, обрядів: *Благовіст, Водохрестя, Всенічна, Благовіщення, свят-вечір* («На Благовіщення Софії умиротворенням повіє» [8, 104]; «Ще скресають тайну Всенічної з благословенням Варсави» [7, с. 112]; «омелодійнений струмок при битій дорозі пахне Водохрестям» [7, с. 108]);

13) оцінні назви предметів, явищ, процесів: *сатрапоганія, бистролет, червослів'я, звідослів'я, злotosлів'я, благодать, світики-пройди-*

світи, лихоліття, чорнокнижжя («в святій Софії верхотворчою і нарекли його невольником сатрапопоганії» [8, с. 51]; «всіма заповідями несвятого лихоліття» [8, с. 33].

У мовостилі Степана Сапеляка зафіксовано велику групу авторських новотворів, наприклад: *цар-квіт, диво-сон, сніголистопад, медовичок-місяць, звіздослів'я, злotosлів'я, злotosяйво, чужодалля, думи-парафіяни, кровожилля, людоЮДИ, небога-свіча, сатрапопоганія, многопрокльоння, верлібр-колаж* та ін. Помічено, що майже всі вони є стилістично марковані, створюють цікаві й оригінальні образи, часто метафоричні, як наприклад, у контекстах:

«Летить мій янгол до офіри болю

У безвідлуння строф. До *дум-парафіян*...

В *злotosлов*. У Боже *злotosлів'я*.

У срібен дзвін. У безтілесний хрест» [7, с. 94–95];

«Це попіл? Ні. Це сніг?.. Це *людоЮДИ!*

Куди ви?.. На стриженом коні» [7, с. 106].

При цьому простежується оцінна та емоційно-експресивна роль складних іменників.

Зафіксовано, що складні слова, вжиті у поезії Степана Сапеляка, утворені всіма основними способами творення композитної лексики, які виділяють у сучасному мовознавстві, а саме: осново- і словоскладанням, змішаними способами (складанням із суфіксацією, складанням із нульовою суфіксацією, складно-флексивним способом), зрощенням. Зауважимо, що не виявлено жодного слова, утвореного способом аббревіації.

У царині композитного іменникового словотвору продуктивність виявляє словоскладання. Твірною базою таких іменників виступають два іменники, наприклад: солдат-українець – солдат, українець; найманець-царевич – найманець, царевич.

Велику групу складних назв осіб утворено змішаними способами творення складних слів (складанням із суфіксацією і складанням із нульовою суфіксацією). Складно-суфіксальний спосіб – це творення похідних шляхом поєднання двох слів та суфіксації. У поезії Степана Сапеляка виявлено чисельну групу композитів, утворених цим способом. Продуктивними є словотвірні моделі творення таких іменників із суфіксами -ець- (самовидець – сам видіти + -ець; самогубець – сам губити + -ець-), твірною базою для яких виступають основи займенників і дієслів; -к- (коханолубка – кохану любити + -к- + -а). Іменник утворено шляхом поєднання прикметника і дієслова.

Продуктивним способом творення іменників-назв осіб є складно-нульсуфіксальний (поєднання двох слів (основ) та усічення другого твір-

ного компонента). У поезії Степана Сапеляка цим способом утворені іменники *зорелюб, людоїд, головосік* (зорелюб – зорю любити + ъ с; головосік – голову сікти + ъ с); вони виникли шляхом поєднання іменника з дієсловом та нульового суфікса. Це продуктивна словотвірна модель.

Виявлені у поезії Степана Сапеляка складні іменники з конкретно-предметним значенням нерідко утворені основоскладанням, зокрема, це назви рослин, тварин: *первоцвіт, пізньоцвіт, пустоцвіт, чорногалка* та ін. (пізньоцвіт – пізній цвіт); назви частин простору, навколишнього і под.: *лісостеп, лісопарк, краєвид* (лісостеп – ліс, степ; краєвид – край, вид); назви предметів, продуктів харчування, побутових предметів і под.: *небога-свіча, кахлі-емалі, колокольце* (небога-свіча – небога, свіча). Допоміжними при творенні цих похідних є інтерфікси -о-, -е- (-с-).

Географічні назви, виявлені в аналізованій поезії, є результатом словоскладання, тобто поєднання двох слів. Це назви міст, річок, наприклад: *Зміїв-град, Лебедин-град, Київ-град, Чернігів-град, Сіверець-Донець* та ін., а саме: Київ-град – Київ, град; Чернігів-град – Чернігів, град.

Складно-суфіксальним способом утворені іменники *сухожилля, кровожилля, чорнокрилля*. Продуктивною є модель творення іменників способом поєднання прикметникової основи з іменниковою та додаванням суфікса -й-, а саме: сухожилля – сухі жили+ -й- + -а; чорнокрилля – чорні крила+ -й- + -а.

Зафіксовано кілька іменників, утворених способом зрощення, як-от: назви рослин *горицвіт, перекотиполе*, які з'явилися в результаті поєднання, зрощення дієслова в наказовому способі та іменника.

Складні іменники з абстрактним значенням з'явилися такими ж способами творення, як і з конкретно-предметним, а саме: осново- і словоскладанням, складанням із суфіксацією, складанням із нульовою суфіксацією.

Велику групу становлять іменники, утворені основоскладанням. Найчастіше твірною базою таких слів, як наприклад: *слово-колесо, правда-воля*, виступають дві іменникові основи: слово-колесо – слово, колесо; правда-воля – правда, воля.

За дериваційними особливостями значно більшою є група виокремлених у поезії Степана Сапеляка абстрактних іменників, утворених змішаними способами творення складних слів: складно-суфіксальним і складно-нульсуфіксальним. Так, способом складання із суфіксацією виникли назви дій, рухів, процесів та способів їх виконання, наприклад: *марнотратство* – марно

тратити + -ств- + -о, а також іменники *материнохульство, кровотеча*; назви рис характеру, манери поведінки, а саме: *свавілля* – своя воля + -й- + -а; *людинолюбство* – людину любити + -ств- + -о.

Продуктивною є словотвірна модель творення іменників *стоголосся, многоголосся, багатоголосся*: числівникова основа (означено-кількісний числівник або неозначено-кількісний) + іменникова основа слова *голос* + суфікс -й- + флексія -а. Відповідно: *стоголосся* – сто голосів + -й- + -а; *многоголосся* – много голосів+ -й- + -а; *багатоголосся* – багато голосів+ -й- + -а.

Поширеною також є словотвірна модель творення композитів-назв мови, мовлення, слів: *звіздослів'я, злotosлів'я, червослів'я, чорнокнижжя*. Всі вони утворені шляхом поєднання іменникової чи прикметникової основи з іменниковою та суфіксом -й-, а саме: *чорнокнижжя* – чорна книга + -й- + -а; *злotosлів'я* – золоті слова + -й- + -а.

Складанням із суфіксацією з'явилися також складні іменники на позначення часу, часових відрізків: *століття, тогосвіття, лихоліття*, які виникли в результаті поєднання двох основ та додаванням суфікса -й-, наприклад: *століття* – сто літ; *тогосвіття* – той світ; *лихоліття* – лихі літа. Допоміжними при творенні складно суфіксальних похідних виступають інтерфікси -о-, -е- (-е-).

Менш поширеним є творення абстрактних іменників способом складання із нульовою суфіксацією. Так утворено складні іменники на позначення дій, рухів, процесів, наприклад: *листопад, кровоток* (*листопад* – листя +о+ падати + -о с; *кровоток* – кров +о+ точити + -о с). Засвідчено також групу іменників, утворених цим способом, на позначення явищ природи: *снігопад, сніголистопад* (*снігопад* – сніг падати + о с).

Закцентуємо на незвичному творенні іменника *сніголистопад*, який варто вважати оказіональ-

ним, індивідуально-авторським. Особливістю його творення є те, що твірною базою виступає не два компоненти, як більш поширено, а три, а саме: *сніголистопад* – сніг + -о- + лист + -о- + пад + о с. Відповідно саме слово містить три корені.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, у мовистилі Степана Сапеляка зафіксовано чисельну групу складних іменників (назви осіб, іменники з конкретно-предметним значенням, з абстрактним значенням), серед яких найбільше абстрактних композитів.

Засвідчено, що виявлені у поезії Степана Сапеляка складні слова утворені всіма основними способами творення композитної лексики, які виділяють у сучасному мовознавстві, а саме: осново- і словоскладанням, змішаними способами (складанням із суфіксацією, складанням із нульовою суфіксацією), лексико-синтаксичним способом (зрощенням), крім абревіації. Продуктивними способами творення є словоскладання, складання із суфіксацією і складання з нульовою суфіксацією. Простежено також уживання кількох іменників, утворених способом зрощення.

Загалом усі вжиті у поезії Степана Сапеляка складні слова утворені традиційними способами творення, властивими українській мові. Зафіксовано низку авторських іменникових лексем, які у поетичному дискурсі стилістично марковані, виступають компонентами метафоричних конструкцій, виконують емоційно-експресивну роль.

Творчість Степана Сапеляка надзвичайно цікава і багатогранна, але, на жаль, сьогодні ще не достатньо вивчена, особливо з мовознавчого погляду, тому подальші дослідження варто акумулювати навколо аналізу ідіостилі письменника, характеристики мовних особливостей його поезій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азарова Л. Є. Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція «золотої» пропорції. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2000. 222 с.
2. Бабій І. М. Семантико-естетична парадигма назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі художньої прози ХХ століття): монографія / за наук. ред. Н. М. Сологуб. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2021. 238 с.
3. Бибик С. П. Усна літературна мова в українській культурі повсякдення: монографія. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2013. 590 с.
4. Клименко Н. Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові. Київ : Наукова думка, 1984. 251 с.
5. Рудь О. Складні прикметники поетичної мови ХХ століття: монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 248 с.
6. Саган В. На вістрі тривоги: сім секретів поезії Степана Сапеляка / Сапеляк С. Є. Во ім'я Слова: Поезії. Харків : Майдан, 2007. С. 138-144.
7. Сапеляк С. Є. Страсті по любові: Поезії. Харків : Майдан, 2000. 132 с.
8. Сапеляк С. Є. Тривалий рваний зойк: Поезії. Київ : Рад. письменник, 1991. 189 с.
9. Ткачук М. П. Скорботна пісня України (Творчий портрет Степана Сапеляка) / Сапеляк С. Є. Страсті по любові: Поезії. Харків : Майдан, 2000. С. 5–26.